



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

16. De legentibus, aut retinentibus apud se libros hæreticorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

ijs, qui sunt publicè pro scripti, ergo etiam Hæretici denegari debent. Respondeo: non tam grauius in Rempublicam, aut in Reipublicam communem pacem, & tranquillitatem Hæreticos semper peccare, atq; hostes, & proditores patriæ; nisi pater hæreticus filium, aut maritus uxorem, aut frater fratrem studeat corrumpere. Idem futo dicendum de ijs, qui recipiunt reos læsa maiestatis, tanquam cognatos, aut affines.

Quintò Queritur, An qui hæreticum excipit metu mortis, ne ab eo occidatur, in iuris pœnas incurrat? Respondeo, minimè: quia, vt alibi diximus lib. 5. cap. 6. q. 6. & lib. 1. cap. 11. q. 1. leges humanæ conscientiam non obstringunt cum certo, & probabili vitæ discrimine. Qui item metu mortis Hæreticum recipit, non tanquam hæreticum recipit, sed vt vitam suam tueatur, & seruet.

Sextò Queritur, quinam Defensores Hæreticorum in iure censentur? Respondeo, eos, qui quomodolibet impediunt capturam Hæreticorum, condemnationem, animaduersionem, supplicium ac pœnas: qui quauis itidem ratione student, & curant, ne Hæretici in manus Iudicis deueniant, aut ne denuntientur, accusentur, vel ne deferantur ad Iudices eorum hæreses prauaque dogmata, ne examinentur, interrogentur: deniq; tales iudicantur, qui quauis ratione Inquisitorum munus, & functionem impediunt. **Quæres;** an Defensor censeatur, qui Hæreticum defendit, ne ab aliquo priuato homine lædatur, aut qui ipsi patrocinium ferat in causa iustæ litis, aut, quæ iusta probabiliter creditur? Resp. minimè, quoniam est, iusta defensio hominis illatam vim, aut iniuriam sustinentis. **Quæres** deinde, an pro Defensore haberi debeat, qui Hæreticum defendit tanquam sibi cognatione amicitiaue coniunctum? Resp. solùm eum Defensorem censeari in foro conscientia, qui Hæreticum scienter tanquam Hæreticum defendit. Sic Caietanus in summa excommunicatio cap. 1. cuius sententiam sequitur Nauar in Man. ca. 27. num. 55. Secus est in foro iudiciali.

Septimò Queritur, quinam Fautores Hæreticorum reputentur? Respondeo, vt constat ex Directo. inquisito par. 2. q. 53. Schol. 78. Fautores dici dupliciter omissione, aut commissione. Omissionone quidem eos, qui cum publica administratione fungantur, & publica auctoritate valeant, id contra Hæreticos facere negligunt, quod iure deberent: qui nimirum Hæreticos læta sententia ab Ecclesia damnatos non exterminant, expellunt, eijciunt, puniunt, vt debent: vnde priuati homines si eos expellendos, aut puniendos, non curēt, Fautores Hæreticorum non censentur. Commissione verò omnes, tum Magistratus, ac ceteri qui publico Iudicium munere funguntur; tum etiam priuati homines, Fautores reputantur, si verbis Hæreticos, quatenus hæretici sunt, excusent, prædicent, laudent, commendent, dummodo id scienter, & serid fecerint. Item, Fautores censentur, qui quomodolibet Hæreticis scienter opem, & auxilium tulerint, eis subministrando, quibus egēt, vitæ subsidia, nisi ea officia præstiterint non tanquam hæreticis, sed tanquam sibi iure propinquitatis, vel amicitiaæ foedere, & vinculo coniunctis: tunc enim in foro conscientiaæ fautores hæreticorum non sunt, ac in foro iudiciali tanquam

tales habentur, & meritò puniuntur.

Octauò Queritur, An Receptor, & Fautor, vel Defensor Hæreticorum iure cogatur, vt pœnas euitet, ignorantiam suam probare: an verò potius accusatoris inter se probare, ab eo, non per ignorantiam, sed scienter, Hæreticos receptos, aut defensos fuisse? Alphon. lib. 2. de iusta Hæret. p. nitione cap. 17. censet Receptororem debere se innocentem, & à culpa liberum ostendere, si per ignorantiam id fecerit. Alij putant, quos refert Simancas lib. de Cathol. in iustis, tit. 15. num. 18. id oneris receptori incumbere, quodcumque probabiliter creditur, eorum, quos recipit, hæresim nouisse, vt quia erat palam, ac publicè notum, eos esse hæreticos, & non erant amici, vicini, cōsanguinei. Sed verius existimo; quod alijs videtur, videlicet Simanc. loco citato, vbi citat Accursium, Bartholum, Romanum, Decium, & alios, etiā in hoc, Regulam iuris tenendam, nimirum: In factō alieno, probabiliter ignorantiam credi, & onus probandi contrarium ad accusatorem pertinere, & ad eum, qui in Receptore, aut defensore Hæreticorum scientiam fuisse contendit: & credendum arbitror receptori, si suā ignorantiam iururando confirmet. Ex quo percipitur, iure optimo nauas, capones, stabularios, & similes, qui nec lege, nec alio iure compelluntur ad mores aduentantium perferendos. l. 1. ff. De factis, aut iuris nam. cap. 1. ab excusari à pœna Receptoris.

Nonò Queritur, quæ sint huiusmodi hominū pœnæ? Respondeo, eos omnes esse excommunicatos. cap. Nouerit. De sent. excomm. & cap. excommunicatus. §. Credentes, de Hæreticis: quorum excommunicatio non erat olim Romano Pontifici referuata. Hodie tamen; vt constat ex constitutione Pontificia, quæ quotannis publicè legitur in die Cane Domini, Romano Pontifici referuatur. Item, puniuntur alijs consuetis Hæreticorum pœnis, vt compertū, & notum est ex multis iuris Canonici capitulis. Ac præter ceteras pœnas, Receptores, postquā sunt excommunicati, & in huiusmodi pertinacia persistunt, proficiuntur an perpetuum relegantur, & bona confiscata amittunt. Zanchi. de Hæreticis. c. 17. num. 4.

Cap. XVI.

De legendis, aut retinentibus apud se libros Hæreticorum.

Primò loco id in quaestione veniat, an legentes, vel apud se retinentes Hæreticorum libros, eorumdem hæresim continentes, vel de religione tractantes, aliquam iuris pœnam contrahant: de hac re tractant Doctores in cap. fraternitas, de hæret. & in cap. damnatus de sum. Trinit. & ff. Cathol. Zanchi. de hæret. cap. 7. Alphonus Castus lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 15. 16. & 17. Brunus lib. 6. de hæret. cap. 6. Albertin. de agnoscent. assertio. q. 12. num. 13. & q. 28. Simanc. c. 4. Direct. inquil. p. 2. c. 4. & ibi Schol. com. 3. Respondeo, ipso iure eos in excommunicationem incurere Romano Pontifici referuata, vt constat ex Constitutione Pontificia legi solita quotannis in die Cane Domini, quam habet Nauarrus in Man. cap. 27. num. 55. & sequentibus. Sed hoc intelligendum est de ijs, qui scienter, vt in ipsa constitutione dicitur legunt, vel retinent, hoc est, de ijs, qui norunt eorum librorum

auctores esse hæreticos: qui item talium librorum lectionem esse ab Ecclesia interdictam, non ignorant.

Secundo queritur, An qui habent, vel legunt libros Catholicorum continentes ad verbum, Hæreticorum errores ad eos confutandos, incidunt in prædictam excommunicationem? Respondeo, quia hoc non est, retinere apud se, vel legere libros Hæreticorum. Sic Nauarr. in Manuali cap. 27. nu. 56. *Quæres*, an qui legunt eiusmodi libros Catholicorum, eo tantum animo, ut sciant Hæreticorum falsa dogmata, eorumque argumenta, & rationes, contrahant huiusmodi excommunicationem? Respondeo, cum Nauarr. loco citato, non contrahere: quia hæc poena non propter solum affectum, & studium contrahitur; sed ob factum, & studium retinendi libros Hæreticorum, quales, Catholicorum libri minimè censentur.

Tertio queritur, An qui legerit in huiusmodi libris Hæreticorum unum, vel alterum tantum versiculum, aut pauca verba tantummodo, incurrat prædictam excommunicationem? Respondeo, excommunicatione neminè affici, nisi ob lethale crimen, quod admisit. Vnde si lara esset excommunicatio in eos, qui furantur, ea non teneretur is, qui paruum pecuniæ quantitatem surriperet: Ita, si in legendo uno, aut altero versiculo, venialis duntaxat culpa sit ob materiæ paruitatem, excommunicatio ob id, minimè contrahitur.

Quarto Queritur, An famulus qui iussu Domini hæreses volentis audire, legit librum hæretici alicuius, hæresim continentem, vel de religione tractantem, quem talem esse nouit, prædictam excommunicationem afficiatur? Respondeo, affici: quia licet iussu Domini legat, reuera tamen legit scienter librum hæretici hominis, hæreses continentem, vel de religione tractantem. *Sed quæres*: an Dominus eam lectionem iubens, eiusmodi excommunicationem afficiatur cum ipse non legat? Respondeo, affici, quia etsi non per se ipsum legat; legit tamen per famulum suum, cuius opera, & ministerio vitur in eius libri lectione. Quare non contrahit excommunicationem ex eo, quod legentem famulum audiat; sed quia per famulum legat, quod perinde est omnino, ac si ipse met legeret. Quo fit, ut cæteri, qui solum audiunt, nec tamen librum eiusmodi legendum curarunt, in excommunicationem minimè labantur, quia nec retinent librum apud se, nec per se, nec per alium quempiam legunt.

Quinto Queritur, An qui legunt libros Hæreticorum, hæreses non continentes, & nihil ex instituto de Fide, & religione tractantes, sed de rebus alijs, excommunicationi subijciantur? Respondeo, eos subijci, quia in vniuersum interdictum est, legere libros Hæreticorum. Sed est animaduertendum, eos, qui legerint, vel habuerint libros hæreticorum, hæreses non continentes, & nihil ex instituto tractantes de fide, & religione, incidere in excommunicationem latam, in Indice librorum prohibitorum, cuius absolutio Romano Pontifici referuata non est: non autem incurrere in excommunicationem constitutam in ea, quæ dicitur Bulla in cœna Domini: quoniam hæc excommunicatio solum fertur in eos, qui

scienter legerint, vel habuerint, vel impresserint libros hæreticorum, hæreses continentes, vel de fide, & religione tractantes.

Sexto Queritur, An Catholici, qui in Anglia, Germania, Polonia, Gallia, ac similibus in locis, legunt libros hæreticorum continentes hæreses, vel de religione tractantes, incidunt in prædictam excommunicationem, si legerint studio cognoscendi, & confutandi eorum errores? Respondeo, hanc quaestionem ex alia pendere, An scilicet in ijs prouincijs locum, & vim habeat constitutio Pontificia, quæ Bulla in Cœna Domini vocatur. Nam, ut alias dicemus, aliquorum est opinio, eam constitutionem non esse ubique receptam: quia nec ubique, inquit, promulgatur, nec vsu, aut iure communi confirmata est. *Quidquid fit de hac opinione, de qua suo loco tractabo*, saltem ubique eiusmodi constitutio recepta vsu est, dubitare fas non est, quin prædicta excommunicatione afficiantur: quoniam eos studium religionis contra Hæreticos defendendæ non excusat.

Septimo Queritur, An iure Episcopus facultatem legendi libros hæreticorum, hæreses eorundem continentes, vel de religione tractantes, concedere queat ijs in locis, & prouincijs, in quibus Catholici cum hæreticis promiscuè commorantur, & viuunt. Respondeo, eam Episcopus dare non posse: quoniam eiusmodi sanctio Romani Pontificis auctoritate est constituta. Inferior autem potestatem, & ius non habet in ijs, quæ superioris lege, aut decreto sancita sunt.

Octaudo Queritur, An qui scienter legerit libros Græcorum, Armenorum, & aliorum huiusmodi, qui Græcicos ritus, non Latinos continent, excommunicatione teneantur? Respondeo, minimè: quoniam ij ritus, non sunt hæretici: nec Græcorum, & Armenorum cæmonias, & ritus Latine Ecclesiæ mos, & vsus, pro Hæreticis habet.

Nono Queritur, An iussu ab Ecclesia libri Hæreticorum damnentur? Respondeo: Non solum Catholicos, & Christianos, sed etiam Ethnicos, libros noxios, & contra receptam religionem editos damnare consueuisset. Plato enim Poëtarum libros, qui de Dijs suis parum modestè, & religiosè loqui videbantur, repudiandos, exterminandos, & explodendos censuit. Athenienses Protogoræ libros, in quibus, de Dijs malè sentiebat, eo quod dubitauerit, vtrum Dij essent, in foro combusserunt, & præconis voce à singulis, qui illos haberent, sibi exhiberi mandarunt. Augustus Cæsar supra duo millia fatidicorum librorum Græcè, & Latine conscripta concremauit: & Liuius lib. 39. *quosies*, inquit, hoc patrum auro-rumque ætate negotium est Magistratibus datum, ut vaticinos libros conquirerent, atque comburerent? Idem lib. 25. tradit edixisse senatum, ut quicumque libros vaticinos, precatiónesue, aut artem nouo, & externo ritu sacrificandi conscriptam, haberet, eos libros omnes, literasque ad se deferret. Rex quoque Antiochus Epiphaneus, ratus veteris Testamenti libros esse noxios sue superstitioni, & impietati, edicto oēs ab eorum lectione prohibuit: eiusque milites inuentos libros igni combusserunt. Pari impietate, & errore mentis Diocletianus imbutus, nefarijs edictis imperauit, ut sacra omnia vo-

Plato li. 7.
de legib.
Cic. li. 1. de
Nat. Deo-
rum.
Lactan. li.
De Ira Dei
cap. 9.
Sue. in Au-
gusto. c. 31.
Dion. Cas-
sius. li. 54.

Lib. 1. Ma-
cha. ca. 1.

Enseb. li. 8.
Eccel. hist.
c. 2. & Ni-
cepho. li. 7.
cap. 3.

lumina igni mandarentur. In sexta Synodo Generali historias ab Hæreticis confictas, igni tradendas curarunt Patres. Cōstantinus Magnus Arrij libros, Theodosius, & Valentinianus libros Nestorij, Valentinianus, & Marcianus libros Eutychetis, & Apollinaris, Honorius, & Theodosius libros Mathematicos, hoc est, Magicos; Arcadius, Honorius, & Iustinianus libros oēs Hæreticorum publicè comburi iusserunt. hæc constant ex l. damnato. l. quicumq; c. de heret. l. vlt. tit. 16. lib. 9. & l. 24. tit. 4. lib. 16. c. Theodosij. Syno. 5. generali. action. 1. Socrat. lib. 2. hist. triparii. a. Niceph. lib. hist. Eccles. 8. c. 25. lib. 17. c. 9. Et vt auctor est Grego. Nazian. orat. 19. S. Cyprianus libros Magicos palam exussit; Gelasius, Symmachus, & Hormisdas Manichæorum libros flammis dederunt. Teste item Athanasio in lib. de incarnat. verbi, ad Christianā religionē conuersi impiæ vanitatis libros incendijs tradebāt.

In his, primi illi Christiani fuerunt de quibus B. Lucas At. 15. scribens: Multi, inquit, ex eis, qui fuerāt curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus: & computatis preijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

Decimò Quæritur, An qui apud se libros Hæreticorum, continentes hæreses, aut de religione tractantes, aut de hæresi suspectos, & proinde damnatos retinuerint, hæretici censeantur, si eo in crimine fuerint deprehensi? Archidiaconus in c. sanè profertur 24. q. 2. & in c. filij, de heret. in 6. & Ioan. Andreas in eod. cap. filij. Roman. singulari 326. Hippolytus Marfilij Consil. 52. nu. 34. Callaneus ad Consuetudines Burgundia Rub. 1. & Carrer. de heret. nu. 125. respondent, sufficere ad condemnandum eum, vt hæreticum, si libri Hæreticorum damnati apud aliquem reperiantur. Verùm ex cap. lueras De Præsumption. falsam esse eorum sententiam facile licet colligere: quoniam præsumptiones, indicia, & coniecturæ non faciunt criminofum aliquem: & ita contra eos sentit in Director. inquisit. par. 2. cap. 4. commenta. 3. Scholialtes, & Simanca. de cathol. institut. cap. 38. num. 23. Sed quid, si apud Titium liber hæreticus reperitur ab eodem compositus, erit ne propterea iure, vt hæreticus cōdemnandus? Respondeo, hoc dupliciter posse contingere: vno modo, si huiusmodi liber hæresim contineat, quam Titius nequaquam ex instituto probat, aut docet; sed obiter aliud scribens, tradit; & tunc iure nequit, vt hæreticus condemnari; sed tanquam per ignorantiam in hæresim lapsus: Altero modo, si liber sit hæresi infectus, quam Titius ex instituto comprobat scienter contra Ecclesiam: & tunc, tanquam hæreticus, Titius potest iure damnari, tametsi in eo libro profiteatur, se credere, quicquid docet Ecclesia, & paratum se esse ad emendandum, & corrigendum errorem. Quoniam, vt quis sit hæreticus, satis est, si scienter ille aliqua contra sensum Ecclesiæ doceat; licet quando per ignorantiam errat in Fide, hæreticus non sit, modo pertinaciter suæ sententiæ non inhærescat. QVÆRES deinde, an qui libros Hæreticorum damnatos penes se retinet, suspecti de hæresi merito cenferi debeant? Respondeo, eos homines pro talibus habendos, atque puniendos: hoc enim perspicue tradit, & testatur Pontificiæ Constitutiones.

Vndecimò Quæritur, An quilibet possit pro-

pria auctoritate libros Hæreticorum omnino prohibitos, & damnatos igni comburi, vbi ad ipsum illi quomodocumque perueniunt? Quorsum est opinio, id iure facere vnumquemque; fidelium posse. Campegius apud Zanchinū, de heret. l. 7. ait, tutius erit libros hæreticos, aut quomodo libet ob hæresim suspectos inquisitoribus tradere. Mihi tamen videtur, eiusmodi libros esse Fidei Inquisitoribus tradendos, neque sufficere, si quisque eos per seipsum igni comburat. Extat enim constitutio Pontificia Iulij III. quæ incipit: Cum meditatio, vbi post alia ita decernitur: Qui vero tales libros habuerint, eos configurare debeant realiter, & cum effectū Inquisitoribus ciuiatim, in quibus eiusmodi libri extiterint, alioqui tanquam hæretici possunt publicari. Ita ibi, hoc locum habet, quom quis id facere potest absque magno, & graui suo detrimento, siue periculo.

Duodecimò Quæritur, An sacri Inquisitores dare possint facultatem libros Hæreticorum legendi? Respondeo, si libri, aut hæreses contineant, aut de Fide, & religione tractent, non posse: quia per pontificias constitutiones nequaquam eis committitur eiusmodi potestas. Quorundam tamen Hæreticorum libri, qui nihil profus de fide, & religione ex instituto disserunt, nec hæreses continent, aut qui conscripti sunt ab ipsis, dum Catholici erant rectiusque de Fide sentiebant, aut postquam respuerunt ad Ecclesiæ gremium reuersi, examinati diligenter, & approbati ab Inquisitoribus, iure permittuntur: iuxta ea, quæ præscribuntur in secunda Regula Indicis libro-um prohibitorum auctoritate Concilij Tridentini editi, & à Pio I V. Confirmati, & nunc recens auctoritate, & iussu Sanctissimi Domini nostri Clementis VII. renouati: solent tamen, & debent Inquisitores, cum liber hæreticus ad ipsos defertur interrogare deferentem, vnde illum habuerit, vnde acceperit, vt sciant, nū eo libro forsitan malè sit vsus, num ab aliquo acceperit, qui prodi, & acculari debeat.

Decimotertiò Quæritur, An Episcopi, & his maiores alij Antistes propria auctoritate possint libros Hæreticorum, hæreses eorundem continentes, vel de religione tractantes siue libros hæreticos, seu de hæresi suspectos legere, & habere. Respondeo, minimè. Extat enim pontificia Constitutio Iulij III. quæ incipit: Cum meditatio, quæ habetur in Directorio Inquisitorum inter litteras Apostolicas diuersorum Romanorum Pontificum, & alia Pauli I V. incipiens: Cum in sacrorum, & tertia alia Pij I V. cuius initium est: Cum pro maiore, quam habet Director. Inquisitorum loco tractato, in quibus constitutionibus abrogant prædicti Pontifices omnes facultates legendi, vel habendi libros Lutheranos, aut alios hæreticos, vel de hæresi suspectos, à se, vel à suis antecessoribus, siue à Sede Apostolica, siue ab eius legatis etiam à latere missis, aut à maiori Pœnitentiario datas quibusuis personis, tam clericis secularibus, aut regularibus, quam laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis sint, etiam si Episcopi, Archiepiscopi, aut his maiores fuerint, & etiam si quauis alia singulari dignitate præfulgeant, exceptis Inquisitoribus, & Commissarijs, super hæretica prauitate, à Sede

Apostolica deputatis, dum eo officio commisso fungentur. Sic ibi.

Decimoquarto **Queritur**, An libri Hæreticorum, qui de religione, non tractant, iure dantur, & prohibeantur? Ratio quæstionis est, quia sæpe ad alia plurima sunt vsui, cum de rebus ad vitam humanam, & rerum cognitionem pertinentibus conscripti sint. **Respondeo**, merito esse prohibitos: quoniam id auctores ipsi promerentur. Quare communis est auctorum sententia in c. *Fraternitatis*, de Hæreticis, quod est desumptum ex Gregorio lib. 7. *Registri*, Epist. 47. damnato auctore tanquam hæretico, libros quoque eius, & scripta damnata censeri. Recte etiam Gelafius in c. *Sancta Romana Ecclesia*, dist. 15. c. *Ceteram*, ait, que ab Hæreticis conscripta, vel prædicta sunt, nullatenus rescripti Catholice, & Apostolica Ecclesie Romana. Sic ille. Unde in hisce libris retinendis, aut legendis seruandæ sunt Regulæ Indicis librorum prohibitorum in Concilio Tridentino editi, iussu Pij IV. vna cum obseruationibus, & declarationibus additis in Indice nouissimè edito iussu S. D. N. Clementis VIII.

In Regula secunda statuitur in hunc modum: *Hæresiarum libri, tam eorum qui hæreses inuenerunt, vel suscitauerunt, quam qui Hæreticorum capita ducere sunt, vel fuerunt, cuiusque nominis, tituli, aut argumenti existat, omnino prohibentur. Aliorum Hæreticorum libri, qui de religione ex professo tractant, omnino damnantur, qui verò de religione non tractant, à Theologis Catholicis, iussu Episcoporum, & Inquisitionum examinati, & approbati permittuntur. Libri etiam Catholici conscripti tam ab illis, qui postea in hæresim lapsi sunt, quam ab illis, qui post lapsum ad Ecclesiam gremium redierunt, approbati à Facultate Theologica aliorum vniuersitatis Catholice, vel ab Inquisitione Generali permitti poterunt. Hæc ibi.*

Regula tertia sic habet: *Versiones scripturarum, etiam Ecclesiasticarum, que hæcenus editæ sunt, modo nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem veteris Testamenti versiones, viris tantum doctis, & Pij, iudicio Episcopi concedi poterunt; modo huiusmodi versionibus tanquam elucidationibus vulgatae editionis ad intelligendam Sacram Scripturam, non autem tanquam sacro textu vitantur. Versiones verò noui Testamenti ab auctoribus hæreticis, aut de hæresi suspectis factæ, nemini concedantur. Si que verò annotationes cum huiusmodi, que permittuntur versionibus, vel cum vulgata editione circumscribuntur, expunctis locis suspectis à facultate Theologica aliorum vniuersitatis Catholice, aut Inquisitione Generali, permitti eiisdem poterunt, quibus, & versiones, quibus conditionibus totum Bibliorum vulgata, quod vulgò dicitur, Biblia Vatabli, aut partes eius concedi viris Pij, & doctis poterunt. Ex Biblijs verò Isidorici Clerij Braxiani Prologus, & Prolegomena præcidantur. Eius verò textum, nec textum vulgatae editionis esse arbitretur. Sed in Indice nouissimè edito iussu S. D. N. Clementis VIII. sub littera B. in appêdice sic habetur, Biblia hæreticorum opera impressa, vel eorundem annotationibus, argumentis, Summarijs, Scholijs, & Indicibus refera omnino prohibentur, donec expurgentur.*

In Regula quinta, sic habetur: *Libri illi, qui hæreticorum auctorum opera aliquando prodeunt, in quibus nullatenus pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt. Cuiusmodi sunt Lexica, Concordantiae, Aposibegmata, similitudines, Indices, & huiusmodi, si que habeant admixta, que expurgatione indigeant, illis Episcopi, & Inquisitionis, vna cum Theologorum Catholicorum consilio sublatis, aut emendatis permittantur.*

Regula octaua sic habet: *Libri, quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obicit aliqua infera sunt, que ad hæresim seu impietatem, seu diuinationem, siue superstitionem spectant, à Catholicis Theologis, Inquisitionis generalis auctoritate expurgati, concedi possunt. Idem iudicium fit de Prologis, Summarijs, Annotationibus, que à damnatis auctoribus, libris non damnatis appositæ sunt: sed post hæc non nisi emendati excendantur. Itè, alia obseruanda sunt in his, quæ dixi, quæ continentur in Indice nouissimè edito iussu S. D. N. Clementis VIII.*

Decimoquinto **Queritur**, An libri Hebræorum, qui post Christum natum conscripti sunt, & Rabini, qui vulgò appellantur, sint prohibiti? Quæstionem mouet, quia Rabbinorum commentarij multa impiè, & nefariè contra Christum, & Christianam religionem continent. **Respondeo**, in primis de libris Rabbinorum, in quibus nihil aliud tractatur nisi id, quod attinet ad scripturæ explanationem: hoc est, qui nihil de religione tractat, sed solum sunt Commentarij in Scripturæ Sacræ libros, quibus litteralis Sanctarum Scripturarum sensus, iuxta Hebræici sermonis, & linguæ leges, & regulas explicatur, iure aliquo Pontificio Canonico eos non esse prohibitos, siue sint hebræicè conscripti, siue in Latinum sermonem cõuersi, permittuntur etenim, quoniam conducunt ad pleniorum, & linguæ, & artis Hebræicæ cognitionem: eiusmodi sunt Commentarij in sacros libros Rab. Davidis Kimchi, Rab. Salomonis Iarchi, Rab. Abraham Auenesæ, Rab. Leui Gerfonis, & alij plerique Commentarij, quos hic nominare non est necesse. Similiter etiam libri Arabum Philosophorum Aristotelem interpretantium, aut de Philosophia, aut de Medicina tractantium, & nihil de impia Saracenorum secta contentium; minime interditi sunt, siue Arabicè scripti, siue in linguam Latinam conuersi, qualia sunt opera Auerois, Auicennæ, Algazelis, Almazaris, Auicembrom, Auenpace, Alpharabij, & his similibus. Verum in Indice iussu Pij I. V. edito sub littera T. habetur. *Thalmud Hebræorum: eiusque glossæ, annotationes, expositionesque omnes prohibentur: si tamen prodierint, sine nomine Thalmud, & sine iniurij, & calumnijs in religionem Christianam, tolerabuntur. At in Indice edito nouissimè iussu S. D. N. Clementis VIII. in obseruatione circa 9. regulam legimus: Sanctissimum Dominum Nostrum, Dominum Clementem Octauum, specialiter, & expressè statuisse, & voluisse, ut huiusmodi impij Thalmudici, Cabalistic, alijque nefarij Hebræor. libri omnino damnati, & prohibiti manerent, & conseantur, ita etiam sub illis conditionibus non permittantur, aut tolerentur. Sic ibi. Eodem item vtroque Indice sub littera A. habetur. *Alcoranus Mahometis Basileæ impressus, & similes cum Scholijs, & impijs Annotationibus, & Præfationibus prohibentur. In vulgari item lingua non nisi Inquisitionum concessu haberi potest.**

Decimosexto **Queritur**, An Origenis, & Tertulliani libri sint prohibiti? Causa dubitationis est, quia Tertullianus in hæresim lapsus est; Origenes à concilijs Generalibus, & Romanis Pontificibus, tanquam hæreticus damnatur. **Respondeo**, olim apud Patres magnam fuisse cõtrouersiam, an Origenis libri legi possent; quibusdam negantibus, alijs verò affirmantibus. Gelafius in cap. *Sancta Romana Ecclesia* Distinct. 15. habet, hæc verba: *Origenis illa opuscula, que vir beatus, Hieronymus non*

repudiata, legenda suscipimus: Reliqua autem omnia, cum sua auctore dicimus esse reuocanda. Hæc ibi. Talia opuscula, quorum lectio permittitur, sunt, quæ passim vltu recepta circumferuntur.

De Tertulliano verò fatemur, eum quidem in hæresim prolapsum, sed eius tamè opera permitti in Ecclesia, vt priuatim legantur, quia Gelasius in eo c. habet. *Opuscula Tertulliani apocrypha*. Obijcies, sufficere, hoc vnum, quod à Gelasio sunt pro apocryphis habita, quia similiter etiam ibidè dicit: *Opuscula Ioviniani apocrypha*. *Opuscula Montani, Priscillæ, & Maximillæ apocrypha*: & *Opuscula Fausti Manichei apocrypha*: sed omnes eiusmodi auctores, hæretici fuerunt, & proinde omnia eorum Opuscula dânat Gelasius, ergo pari ratione scripta Tertulliani. Respondeo, Gelasium eo c. etiam apocrypha censuisse opera Lactantij, & Historiam Eusebij Pamphilli, scripta Clementis Alexandrini, Iulij Africani, Cassiani, & Arnobij: qui tamen omnes Catholici scriptores censentur, cum oēs lapsi fuerint in aliquos errores. Apocrypha igitur opera eo c. latè, & amplè Gelasius accepit, nimirum, vt eo nomine cõprehenduntur tum ea, quorum auctores damnati sunt, tum ea, quorum auctores sunt incerti, quæque certos licet auctores habeant, non tamen publicè in Ecclesia legebantur, sed priuatim, & talia sunt opera Cassiani, Clementis, & aliorum. Opera verò Tertulliani, licet auctor fuerit hæreticus, magna tamen ex parte, sunt Catholicè conscripta, & ideo semper in Ecclesia priuatim legere ea Catholici consueuerunt. **QVÆRES**, quo pacto Gelasius inter apocrypha commemoret quorundam Hæreticorum scripta, cum apocrypha priuatim legerentur à Catholicis, Hæreticorum libri non item? Respondeo: tunc temporis nondum fuisse vsu receptum, vt Catholici à legendis Hæreticorum libris in vniuersum arcerentur, licet consilium salutare passim à multis daretur, vt Catholici ab insana, & impia librorum hæreticorum lectione abstinerent. Vnde longè ante Gelasium Dionysius Alexandrinus, testibus Eusebio libro 7. *Eccles. histor. cap. 6.* & Niceph. lib. 6. cap. 8. & Godofredo, in l. *damnato, c. de hæreticis*. Scriptum reliquit: *Ego tractatus Hæreticorum lego, & traditiones eorum persecutor, etiam si videar ad horam, verbis eorū pollui*. Sed multum mihi confert hoc ipsum, quod ex ipsorum verbis arguere eos possum. Denique cum quidam ex fratribus, & compresbyteris prohiberent, ne hæreticorum lectione tanquam cœni alicuius foetore polluerer, visio mihi quædam à Deo ostenditur, quæ me confirmauit, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens: lege omnia, quæcunque in manus tuas venerint, quia probare singula quæque, & discernere potes: quandoquidem ex initio, hæc tibi causa fuit credendi. Amplexus sum visionem, quia & Apostolicæ sententiæ congruebat dicenti: *Omnia probate: quod bonum est, tenete*. Hæc ille.

Post Gelasium verò frequentiori more receptum est, vt à lectione Hæreticorū Catholici sese continerent. Donec Romani Pontifices, eiusmodi lectionem omninò interdixerunt. Vigentibus enim Ioannis VViclef, & Martini Lutheri, nefarijs dogmatibus, nec sine magno Christiani populi detrimento; Paulus III. edita Constitu-

tionem prohibuit, ne quisquam Hæreticorū libros legeret, irrogata quoque non obtemperantibus excommunicationis poena: quod postea qui successere Pontifices salutare documentum, & exemplum diligenter secuti sunt. Vnde Regula prima Indicis librorū prohibitorum editi, decreto Concilij Tridentini, habet, *Libri omnes quos ante auum millesimum quinquagesimum decimum quintum, aut summi Pontifices, aut concilia Oecumenica damnauerunt, & in hoc Indice, non sunt, eodem modo damnati esse censentur, sicut olim damnati fuerunt*.

Decimoseptimò Queritur, An propria Hæreticorum nomina expungi, & deleri debeant ex ijs libris, qui legi permittuntur? Respondeo, vsu esse introductum, vt omninò deleantur, & proinde expungenda sunt: nisi in libris Catholicorū Hæretici nominentur per ignominiam, & contemptum, vt confutentur praua eorum dogmata. Cui vsu eiusmodi congruit maximè, quod literis Plutarchus, & Gellius, tanquã egregiè factum à Lacedæmonijs tradiderunt. Quidam enim pristinae vitæ turpitudine notatus, bonum consiliū, in Senatu dedit, quod Lacedæmonij tanquam honestū quidem consilium probauerunt; sed auctorem respuerunt. Vnde consiliū alteri adscripserūt, qui eiusdem fuerat sententia, sed longè melioris vitæ. Quare concludens Gellius: *Sic bona, inquit, sententia mansit, turpis auctor mutatus est*.

Quæres, an propria auctoritate expungi, possint, quæ sunt deprauata in ijs libris Hæreticorū, qui legi permittuntur? Respondeo, eos libros nō permitti, nisi prius sint examinati, & expurgati auctoritate Inquisitorum, & Episcoporum Consilio Catholicorum Theologorum. quod si contigerit, aliquem locum non esse expurgatum, tutius est, vt is liber ad Inquisitores deferatur: aut saltem is locus minimè expurgatus deleatur iuxta legitimè factam expurgationem aliorū librorum, & locorum similium. Porrò in Indice nuper edito iussu. S. D. N. Clementis VIII. quædam habentur tit. *de Correctione librorum*, quæ obseruanda sunt circa correctionem librorum prohibitorum. Item, in eodem Indice tit. *de impresse librorum* §. 7. habetur sic: *Liber auctoris damnati, qui ad prescriptum, Regularum expurgari permittitur, postquam accuratè recognitus, & purgatus, legitime que permisso fuerit, si denuo sit imprimendus, præferat titulo inscriptionis nomen auctoris, cum nota damnationis: vt quamuis quoad aliquam liber recipi, auctor tamè repudiari, intelligatur. In eisdem quoque libri principia, tum veteris prohibitionis, tum recentis emendationis, ac permissionis mentio fiat: exempli gratia. Bibliotheca à Conrado Gesnero Tigurino, damnato auctore, olim edita, ac prohibita, nunc iussu superiorum expurgata, & permissa. Hæc ibi.*

Vltimò Queritur, An Imagines, & statuae hæreticorum, permitti, hoc est, depingi, erigi, & cõstitui queant? Respondeo, nullo modo posse, etiã priuatos intra parietes: alioqui, vt suspectus de hæresi, aut Fautor, aut credens hæreticorum censeretur, qui domi suæ eas haberet. Ad ignominiam verò, contemptum, & infamiam hæreticorū, liceret alicui eorum imagines habere: velut qui Lutheri effugiens, & præ immodico cibo, & potu exhalantis animam apud se retineret.

Plato. de
apocrypho
na. Gal.
12. cap.

De